

НАЦІОНАЛЬНА РАДА УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

РІШЕННЯ № 1638

04.11.2021

м. Київ

Протокол № 30

Про результати позапланової безвизної перевірки
ТОВ «НАШ 365», м. Київ (НР № 01544-м від 08.11.2019,
спутникове мовлення, логотип: «НАШ», Акт перевірки № 176 від 17.09.2021)

Моніторингом телепрограми ТОВ «НАШ 365», м. Київ (ліцензія на мовлення НР № 01544-м від 08.11.2019, логотип: «НАШ»), за 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021 зафіксовано трансляцію передачі «Важливе» (пряма трансляція 28.07.2021 у проміжку часу між 18:02 та 21:06, повтори передачі: у проміжку часу між 23:21 28.07.2021 та 02:18 29.07.2021, а також 29.07.2021 у проміжках часу: між 06:00 та 07:01, між 14:00 та 15:01, 31.07.2021 у проміжку часу між 03:49 та 04:49, 01.08.2021 у проміжках часу: між 06:00 та 07:00, між 12:01 та 13:02, 02.08.2021 у проміжку часу між 06:00 та 07:01), присвяченої темі встановлення миру на території України. Передача складалась з двох частин: ток-шоу у формі дебатів та інтерв'ю за участю народного депутата України V, VI та VII скликань Олени Бондаренко; ведучі передачі: Артем Нікіфоров, Ангеліна Пичик.

Моніторингом зафіксовано фрагменти інтерв'ю, що містять висловлювання:

I фрагмент (Пряма трансляція 28.07.2021 у проміжку часу між 20:18 та 20:19; повтори:

29.07.2021 у проміжку часу між 01:30 та 01:31, о 06:12, о 14:13;

31.07.2021 у проміжку часу між 04:01 та 04:02;

01.08.2021 у проміжку часу між 06:12 та 06:13, о 12:14;

02.08.2021 у проміжку часу між 06:12 та 06:13).

Олена Бондаренко: «...Русскоязычной общине не нарезали никаких прав, не уделили вообще никакого внимания для тех, кто в быту разговаривает на русском языке. В этом самое большое преступление, что не признают в принципе русскоязычных граждан как граждан, никем. Т.е. это не народ, не народность, это не меньшинство, это не община, это непонятно кто. Т.е. до сих пор никто не дал этому никакое определение и сделали они... те, кто продвигал моноязычие в Украине, сделали они это злонамеренно».

II фрагмент (Пряма трансляція 28.07.2021 у проміжку часу між 20:24 та 20:27; повтори:

29.07.2021 у проміжках часу: між 01:36 та 01:39, між 06:19 та 06:21, між 14:19 та 14:21;

31.07.2021 у проміжку часу між 04:07 та 04:10;

01.08.2021 у проміжках часу: між 06:18 та 06:21, між 12:20 та 12:23;
02.08.2021 у проміжку часу між 06:19 та 06:21).

Олена Бондаренко: *«Я отвечаю Виктору. Виктор, вы – украиноязычный человек, это видно по всему, поэтому, наверняка, вы в быту и с госорганами не встречаетесь с тем, что вас ущемили в языковом праве. Я же с этим, как русскоязычный человек, причем, замечу, гражданка по рождению, я не «понаехали» какие-то. Я здесь родилась, здесь выросла, здесь работаю, ращу своих детей. Так вот, мои языковые права во многих сферах уже давно ликвидированы. Мое право ликвидировано в кинематографе, мое право ликвидировано в государственной службе, мое право ликвидировано в документообороте, мое право ликвидировано в возможности дать на родном языке образование своему ребенку, мое право сейчас ликвидировали в книгонаписании, поскольку, мы знаем, ввели квоты на украинские книги. Кстати интересно, почему та же Мендель на русском языке свою книгу написала...».*

Ведуча Ангеліна Пичик: *«Ей можно».*

Олена Бондаренко: *«Да, ей можно, а другим нельзя. То же самое касается издательского дела и... масса других сфер, в которых лично мои права, такого же гражданина, как и вы, но говорящего на своем родном русском языке, ущемлены. Они не равны с вашими. Ваши права языковые защищены абсолютно во всех сферах, мои же – нет. И когда вы говорите о том, что вы не сталкиваетесь лично с ущемлением вас, это не значит, что не сталкиваюсь я, не сталкиваются такие люди, как, например, вчера уволенная в Харькове продавщица обычного ларька, которой нахамил украиноязычные две покупательницы. Не сталкиваются, допустим, артисты, та же группа «Green Grey», которой запретили выступать, например. Сегодня об этом стало известно уже всем, на День независимости на праздничном концерте, ровно потому, что эта украинская группа выступает на русском языке. И с этим сталкиваются десятки, сотни, тысячи и миллионы людей каждый день. Это не значит, что, если вы с этим не столкнулись, значит, и у всех все хорошо, в чем я с вами согласна. В том, что вы однозначно правы – языковой вопрос и ущемления прав всегда вбрасывают те политики, которым очень выгодно прикрыть этой темой свои экономические, политические и внешнеполитические неудачи. Заметьте – не русскоязычные забирали права у украиноязычных граждан, а всегда это было в отношении русскоязычных граждан. Т.е. всегда ущемляли права только одной большой языковой общины».*

III фрагмент (Пряма трансляція 28.07.2021 у проміжку часу між 20:41 та 20:44; повтори:

29.07.2021 у проміжках часу: між 01:53 та 01:56, між 06:36 та 06:39, між 14:36 та 14:39;

31.07.2021 у проміжку часу між 04:24 та 04:27;

01.08.2021 у проміжках часу: між 06:35 та 06:38, між 12:37 та 12:40;

02.08.2021 у проміжку часу між 06:36 та 06:39).

Олена Бондаренко: *«Все, что мы с вами обсуждаем: и Кременя, и «Green Grey», которых сняли, по сути, с концерта, это все – языковая дискриминация,*

это все – языковое насилие, которое к тому же еще напрямую противоречит Конституции Украины. А если вспомнить, какие обещания давали политики, в том числе которые развалили Советский Союз в Беловежской Пуще, я имею ввиду Кравчука, что это будет новая страна, в которой будет комфортно абсолютно всем. И в этой стране независимо от веры, языка и т.д. будет ладно и мирно для каждого. Мы видим, что именно этот общественный договор, который был создан нами, нашими родителями 30 лет назад, он нагло нарушается. О чем это говорит? О том, что мы, по сути, на грани с вами развала, потому что, когда в стране не выполняется тот общественный договор, который дал рождение новому государственному образованию, общество может отозвать свои голоса за существование этого государства. Это чудовищная вещь. Эти риски нужно осознавать. Если большей половине населения в стране не комфортно, тогда получается, ты не будешь ценить эту страну, потому что она для тебя не комфортна. Она не позволяет тебе реализоваться полноправно, она не защищает твои права и свободы. Гражданин может отозвать свое желание жить в этой стране. Кто-то отзовет, а кто-то вообще не пожелает, чтобы это государство существовало и дальше. У нас 10 млн людей уже покинули страну. Катастрофа. Пока нам будут всякие Крени рассказывать про то, что все должны говорить только на одном языке, у нас просто страны не останется. У нас не останется тех, кто должен говорить на этом языке. Вымрем все, как мамонты».

Ведуча Ангеліна Пичик: *«Мені, знаєте, що подобається, коли кажуть, що питання мови не існує, це все штучно. Так, штучно. Але хто це зробив? Коли кажуть про мову...».*

Олена Бондаренко: *«А еще знаете, что меня умиляет? Это я уже поделюсь для того, чтобы разбавить нашу серьезность. Мне языковой вопрос со стороны украиноязычных насильников напоминает следующее: давка в транспорте, и кто-то активно наступает тебе каблуком на твою бедную ногу, кто-то с тебя сдирает пиджак, отдирает пуговицы. Ты начинаешь возмущаться, а тебе говорят – не провоцируй. Что это такое? Вы зачем защищаете свои права? Это провокация. С тебя стащили пиджак, у тебя оторвали пуговицы, тебе наступили на ногу, т.е. во всем тебя ущемляют, а ты должен молчать, потому что насильник скажет о том, что это провокация».*

Ведуча Ангеліна Пичик: *«Знаєте, що лишається у такій ситуації? Вийти з автобусу. Це єдине, що лишається».*

Олена Бондаренко: *«Вот 10 млн у нас уже из этого автобуса и вышло».*

Публічні висловлювання Олени Бондаренко, поширені телеканалом ТОВ «НАШ 365», м. Київ, містять ірраціональні твердження про існування ознак дискримінації російської мови в Україні. На думку промовиці, *«... с этим сталкиваются десятки, сотни, тысячи и миллионы людей каждый день», «большое преступление, что не признают в принципе русскоязычных граждан как граждан, никем. Т.е. это не народ, не народность, это не меньшинство, это не община, это непонятно кто», «заметьте – не русскоязычные забирали права у украиноязычных граждан, а всегда это было*

в отношении русскоязычных граждан. Т.е. всегда ущемляли права только одной большой языковой общины», «пока нам будут всякие Крени рассказывать про то, что все должны говорить только на одном языке, у нас просто страны не останется. У нас не останется тех, кто должен говорить на этом языке. Вымрем все, как мамонты».

У своїх висловлюваннях Олена Бондаренко стверджувала, що агресивні дії, «языковое насилие», «языковая дискриминация» та позбавлення прав однієї частини громадян України приписується іншій частині громадян України, які називаються «україноязычними насильниками», тобто злочинні, неправові, антисоціальні дії приписуються групі осіб за ознакою володіння та використання української мови. Використана українофобська лексика («україноязычные насильники», «русскоязычных граждан... не признают... никем..., это непонятно кто», «не русскоязычные забирали права у украиноязычных граждан, а всегда это было в отношении русскоязычных граждан. Т.е. всегда ущемляли права только одной большой языковой общины», «не останется тех, кто должен говорить на этом языке») характеризує інтенсивне та нераціональне особисте ставлення промовця, здатна виражати негативні емоції та почуття презирства, неприязні й створює відчуття ворожості, застосовує негативну стигматизацію щодо громадян, які володіють та користуються державною мовою.

Таким чином, висловлювання Олени Бондаренко, поширені шляхом публічного оприлюднення через засіб масової інформації до невизначеного кола глядачів телеканалу ТОВ «НАШ 365», м. Київ, мають ознаки розпалення національної ворожнечі по відношенню до громадян, які володіють та користуються українською мовою шляхом поширення упередженої, необ'єктивної інформації, приписування їм дій, спрямованих на позбавлення прав та дискримінацію громадян України, які в певних комунікативних ситуаціях послуговуються російською мовою, що у контексті збройної агресії Російської Федерації та окупації окремих територій України можуть сприяти геополітичним намірам агресора, виправдання територіальної експансії намірами «захистити» права «російськомовного населення» України та ідеології повномасштабного вторгнення в Україну, підбурювати громадян України до дезінтеграційних та сегрегаційних процесів у всіх сферах суспільного життя, протестних проросійських настроїв та створювати загрози національній безпеці та територіальній цілісності України, легітимізувати та активізувати гібридні засоби ведення війни.

Працівниками телерадіоорганізації були проігноровані обов'язки та відповідальність перед українським суспільством, передбачені Законом України «Про телебачення і радіомовлення», зокрема ведучими передачі не було вжито заходів із припинення правопорушення під час прямої трансляції 28.07.2021 (у проміжках часу: між 20:18 та 20:19, між 20:24 та 20:27, між 20:41 та 20:44).

Слід наголосити, що повторна трансляція передач у запису передбачає можливість перевірки достовірності поширеної інформації, обов'язок творчих працівників перевіряти достовірність і об'єктивність поширюваної інформації,

не допускати поширення інформації, яка має ознаки закликів до розпалювання національної ворожнечі та ненависті.

Під час повторної трансляції передачі (у запису) працівниками телерадіоорганізації не було вжито заходів із припинення правопорушення, надано безперешкодну можливість для поширення висловлювань, які мають ознаки розпалювання національної ворожнечі. Повтор передачі «Важливе» (у запису) транслювався 7 разів з модерацією загального хронометражу, проте вищевказані фрагменти, що містили висловлювання Олени Бондаренко, транслювались без змін та модерації:

29.07.2021 у проміжках часу: між 01:30 та 01:31, між 01:36 та 01:39, між 01:53 та 01:56;

29.07.2021 у проміжках часу: між 06:12 та 06:13, між 06:19 та 06:21, між 06:36 та 06:39;

29.07.2021 о 14:13 та у проміжках часу: між 14:19 та 14:21, між 14:36 та 14:39;

31.07.2021 у проміжках часу: між 04:01 та 04:02, між 04:07 та 04:10, між 04:24 та 04:27;

01.08.2021 у проміжках часу: між 06:12 та 06:13, між 06:18 та 06:21, між 06:35 та 06:38;

01.08.2021 о 12:14 та у проміжках часу: між 12:20 та 12:23, між 12:37 та 12:40;

02.08.2021 у проміжках часу: між 06:12 та 06:13, між 06:19 та 06:21, між 06:36 та 06:39.

У повторі 29.07.2021 (початок о 06:00) відбувалась трансляція тільки частини передачі за участю Олени Бондаренко, що вказує на редакційну позицію телеканалу ТОВ «НАШ 365», м. Київ, яка співпадає з пропагандистською позицією Російської Федерації, яка здійснює військову агресію проти України, що може створити додаткову напругу в українському суспільстві та загрожувати національній безпеці й територіальній цілісності України.

Таким чином, трансляція 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021 в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ (НР № 01544-м від 08.11.2019), передачі «Важливе» містить ознаки порушення вимог Закону України «Про телебачення і радіомовлення»:

– абзацу четвертого частини другої статті 6 (Не допускається використання телерадіоорганізацій для: закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті);

– пунктів а) та в) частини першої статті 59 (Телерадіоорганізація зобов'язана: дотримуватися законодавства України та вимог ліцензії; поширювати об'єктивну інформацію).

У зв'язку з цим на засіданні Національної ради 19.08.2021 рішенням № 1162 було призначено позапланову безвизну перевірку ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

На виконання наказу голови Національної ради № 5а/200 від 19.08.2021 було здійснено позапланову безвизну перевірку ТОВ «НАШ 365», м. Київ, за результатами якої складено Акт № 176 від 17.09.2021.

Про проведення позапланової безвизної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ, було повідомлено рекомендованим листом від 20.08.2021 № 17/1464.

У встановлений рішенням Національної ради від 19.08.2021 № 1162 термін ТОВ «НАШ 365», м. Київ, було зобов'язано до 09.09.2021 надати Національній раді шляхом надсилання на адресу: вул. Прорізна, 2, м. Київ, 01601, документи та матеріали, необхідні для проведення перевірки:

– фотокопію (ксерокопію) журналу обліку передач за 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021, завірену підписом керівника та печаткою телекомпанії;

– завірену керівником копію сітки мовлення 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021 із розподілом передач відповідно до програмної концепції мовлення;

– завірену керівником копію редакційного статуту телекомпанії.

Однак, усі вищезазначені документи надійшли із порушенням встановленого терміну, а саме 14.09.2021 (вх. № 16/3916 від 14.09.2021).

У наданих документах, зокрема, у листі-поясненні, підписаному директоркою ТОВ «НАШ 365», м. Київ, Рудік О.О., ліцензіат наполягає на відсутності ознак порушення вимог чинного законодавства, зокрема Закону України «Про телебачення і радіомовлення» та Закону України «Про інформацію» під час трансляції 28.07.2021 передачі «Важливе» та у повторі 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021. У вказаному листі також наголошується на тому, що Національною радою було прийняте необґрунтоване рішення про призначення позапланової безвизної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

З метою об'єктивного та всебічного розгляду порушеного питання уповноваженими представниками Національної ради проаналізовано надані ліцензіатом документи, в тому числі і пояснення щодо висновків, викладених у вищезазначеному рішенні.

Так, за результатами розгляду витягу з Журналу обліку та реєстрації програм та передач ТОВ «НАШ 365», м. Київ, за 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021, а також сітки мовлення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, за 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021, які завірені підписом директорки ТОВ «НАШ 365», м. Київ, Рудік О.О. та печаткою ліцензіата, підтверджується трансляція за 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021 передачі «Важливе»; жанр передачі – інформаційно-аналітичний.

Уповноваженими особами Національної ради взято до уваги положення Редакційного статуту ТОВ «НАШ 365», м. Київ (далі – редакційний статут), затвердженого загальними зборами учасників ТОВ «НАШ 365», м. Київ, протоколом № 02/2021 від 02.07.2021, яким встановлено загальні вимоги до редакційної політики телерадіоорганізації та основні вимоги до забезпечення точності, об'єктивності, неупередженості та збалансованості інформації при здійсненні мовлення телерадіоорганізацією.

Так, положення редакційного статуту ліцензіата зобов'язують телерадіоорганізацію та членів творчого колективу під час створення та поширення інформації дотримуватися відповідних вимог, зокрема: «утверджувати принципи журналістики, відповідальної перед власною аудиторією та професійним співтовариством, шляхом достовірного і об'єктивного інформування про діяльність та рішення органів державної влади, приватних структур, посадових та інших публічних осіб»; «об'єктивно, неупереджено та безсторонньо висвітлювати спірні теми у випусках новин та інших програмах, особливо коли обговорюються проблеми державної політики, політичні або суспільні конфлікти»; «інформаційні передачі повинні висвітлювати тему з усіх сторін»; «передавати лише вивірені факти, в достовірності яких журналіст переконався та піддавати інформацію перехресній перевірці, а в процесі збору та створення інформації»; «віддати перевагу першоджерелам та офіційним джерелам»; «не використовувати ефір телерадіоорганізації для поширення неперевіраних даних та чуток»; «обережно ставитися до вживання термінів, які можуть бути образливими для певних груп населення, включно з термінами, які позначають цю групу»; «при підготовці інтерв'ю з будь-якою особою та до моменту поширення такого інтерв'ю журналіст отримує від цієї особи письмову згоду, на його обнародування, переробку в процесі підготовки інтерв'ю до телевізійної трансляції. Редакційна обробка матеріалів інтерв'ю, відповідність відеоряду та текстового супроводу тощо не повинні фальсифікувати зміст інтерв'ю»; «при оприлюдненні негативної чи компрометуючої інформації, жорсткої критики, публічних звинувачень особи у вчиненні неетичного і аморального проступку або вчиненні правопорушення (в тому числі і звинувачень політичного характеру), якщо така інформація напевне спричинить принаймні осуд звинуваченої особи або її дій з боку окремих громадян або груп громадян, слід докласти зусиль для отримання відповіді такої особи з приводу висловлених звинувачень або пересвідчитись у її небажанні надати коментар».

Ліцензіат у надісланому листі-поясненні стверджує, що «Національною радою, всупереч положенням Інструкції та Регламенту, було прийняте необґрунтоване рішення про призначення позапланової безвиїзної перевірки»; ТОВ «НАШ 365», м. Київ, не було порушено вимог чинного законодавства України, зокрема, Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Зазначимо, що згідно зі статтею 17 Конституції України забезпечення інформаційної безпеки є однією з найважливіших функцій держави, справою всього Українського народу.

Рішення Національної ради від 19.08.2021 № 1162 «Про призначення позапланової безвиїзної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ» прийнято на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачено Конституцією та законами України. Цей критерій ґрунтується на статті 19 Конституції України, яка передбачає обов'язок органів державної влади, органів місцевого самоврядування, і їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно із частиною сьомою статті 4 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» держава всіма можливими законними засобами не допускає в інформаційних та інших телерадіопрограмах систематичного цілеспрямованого безпідставного загострення уваги на війні, насильстві і жорстокості, розпалюванні расової, національної та релігійної ворожнечі або позитивного їх подання (трактування), а також забезпечує ідеологічний і політичний плюралізм у сфері аудіовізуальних засобів масової інформації.

У листі-поясненні ліцензіат зазначає, що «передача в цей час велася не у формі дискусії, а у формі інтерв'ю, що Національна рада підтвердила у рішенні № 1162, однак не надала цьому належної оцінки. В даному випадку форматом телепередачі не передбачено надання різних думок та поглядів, навпаки, увага зосереджена безпосередньо на думках та поглядах особи, яка відповідає на питання інтерв'юера»; «суттю інтерв'ю в даному випадку є відповіді політика О. Бондаренко на питання журналістів А. Пичик та А. Нікіфорова, тобто висловлення думки О. Бондаренко з питань, які мають загальносуспільний та публічний інтерес».

Зазначимо, що О. Бондаренко є відомою політичною діячкою України, народним депутатом України кількох попередніх скликань, на неї поширюється право щодо свободи політичних дискусій, що є цінністю у демократичному суспільстві, проте, з іншого боку, політичний діяч має більшу міру відповідальності за свої висловлювання, оскільки вони мають більший вплив на глядацьку аудиторію ЗМІ. Потенційний вплив політика подібного рівня на аудиторію телеканалу може бути зпрогнозованим та більш значним, ніж подібні висловлювання неpubлічних осіб, а телеканал, запрошуючи до участі у передачі, мав можливість передбачити можливі наслідки висловлювань О. Бондаренко з урахуванням її політичної позиції у питаннях агресивної політики Російської Федерації проти України та її попередніх висловлювань.

Будь-який жанр і формат передач, у тому числі й інтерв'ю, не позбавляє працівників телерадіоорганізацій обов'язку дотримуватись норм законодавства щодо припинення правопорушення в ефірі. До передач інформаційного жанру встановлено особливі вимоги, оскільки глядач має право на отримання достовірної, об'єктивної, збалансованої інформації.

З боку ведучих телеканалу не було спроби збалансувати однобічність висловленої О. Бондаренко під час інтерв'ю позиції, зокрема, і за допомогою поставлених запитань, журналістських коментарів, реплік та зауважень, цим самим було проігноровано вимоги пункту 3.1. редакційного статуту щодо об'єктивності, точності, неупередженості та збалансованості подачі інформації.

Вказане може свідчити про свідомий вибір і намір телекомпанії формувати відповідний напрямок власної редакційної політики, регулярно запрошуючи до участі у своїх телепередачах політиків, які використовують висловлювання, що мають ознаки розпалення національної ворожнечі, необ'єктивної інформації.

Телерадіокомпанія є суб'єктом обов'язків та відповідальності, передбачених Законом України «Про телебачення і радіомовлення», щодо збору та оприлюднення інформації, яка стає більш значущою в ситуаціях, важливих

для національної безпеки та забезпечення територіальної цілісності й суверенітету України.

Слід зазначити, що на виконання вимог чинного законодавства України, дотримання журналістських стандартів, положень редакційного статуту, журналісти телеканалу «НАШ» зобов'язані надавати людям об'єктивну та збалансовану інформацію, правдиво і достовірно висвітлювати події з різних сфер суспільного життя України. І це стосується всіх жанрів журналістики, зокрема й таких, як інтерв'ю.

Як вбачається із положень редакційного статуту ліцензіата (розділ 3.1.8.), журналісти мають об'єктивно, неупереджено та безсторонньо висвітлювати спірні теми у випусках новин та інших програмах, особливо коли обговорюються проблеми державної політики, політичні або суспільні конфлікти.

Технологією розпалення ворожнечі у вказаних висловлюваннях є:

- маніпуляція термінами. У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 липня 2021 року № 1-р/2021 (справа №1-179/2019(4094/19)) (далі - Закон) було зауважено, що цей термін не має правового чи семантичного змісту, виокремити «російськомовних громадян» України як окрему соціально-демографічну групу неможливо. Історично в Україні значна частина населення по всій території України розуміє та може послуговуватись російською мовою. За даними статистики є частина етнічних українців, які вважають рідною мовою російську, є росіяни, які вважають рідною мовою українську, громадяни поважного віку, які жили під час існування СРСР, незалежно від етнічної приналежності змушені були послуговуватись російською мовою та в силу вікових особливостей не в змозі опанувати українську мову, але з повагою ставляться до неї, є значна кількість двомовних громадян України, які у побуті спілкуються російською мовою. Крім того, в рішенні зазначено: «слід брати до уваги те, що штучне творення в Україні «російськомовних громадян» є результатом тривалої політики зросійщення не тільки етнічних українців, а й представників різних національних меншин. Приписи Конституції України, насамперед статей 10 та 11, визначили таку модель мовного буття соціуму, що покликана забезпечити перехід від російсько-української двомовності (з виразним переважанням російської мови над українською в більшості визначальних ділянок мовокористування) до утвердження української мови в усіх ділянках публічного життя на всій території України. Такий перехід ще не завершено, його логічним наслідком є зміна простору функційного поля російської мови в Україні, зокрема його звуження, що об'єктивно зумовлено зміною функційного статусу цієї мови, визначеного Конституцією України... Істотно важливим є те, що «російськомовні громадяни» України не становлять одноцільної соціальної одиниці - такої, що як група осіб (коло осіб) має право на юридичний захист як етнічна або мовна одиниця (група), а є політичним конструктом, а не юридичною категорією, на яку може поширюватися режим юридичного захисту, гарантований відповідними приписами Конституції України та інструментів міжнародного права.

Словосполука «російськомовні громадяни» є виразом зі сфери політичної риторики, що перейшов у побутове використання, проте йому бракує не тільки юридичної, а й семантичної визначеності»;

- непропорційне звинувачення, оскільки у висловленнях О. Бондаренко агресивні дії, «языковое насилие», «языковая дискриминация» та позбавлення прав однієї частини громадян України приписується іншій частині громадян України, які називаються «україномовними громадянами», «україноязычними насильниками», тобто злочинні, неправові, антисоціальні дії приписуються групі осіб за ознакою їх належності до української мови;

- негативна стереотипізація, створення негативного образу України і українців в очах української та світової спільноти, оскільки промовиця за допомогою специфічної лексики та поширення очевидно перебільшених «фактів» намагалася створити уявлення про «україномовних» громадян України, як початково та історично ворожих до громадян України, які послуговуються російською мовою;

- демонстрація зневаги до державної мови України, як наслідок, до української державності, приниження національної честі і гідності, оскільки українська мова є одним із атрибутів держави Україна, через ототожнення опанування та використання української мови з антисоціальною поведінкою та злочином;

- залякування фейковими загрозами, оскільки промовиця констатувала наявність загрози існування української державності через поглиблене використання та послуговування українською мовою.

Використана специфічна українофобська лексика *«україномовні насильники», «русскоязычных граждан...не признают...ником...это непонятно кто», «не русскоязычные забирали права у украиноязычных граждан, а всегда это было в отношении русскоязычных граждан. Т.е. всегда ущемляли права только одной большой языковой общины», «не останется тех, кто должен говорить на этом языке»* характеризує інтенсивне та нераціональне особисте ставлення промовиці, здатна виражати негативні емоції та почуття презирства, неприязні й створює відчуття ворожості, застосовує негативну стигматизацію щодо осіб та/або групи осіб за ознакою належності до україномовної частини громадян України. Текст висловлювань у тій частині, яка має ознаки розпалення національної ворожнечі, не містить модальностей, які б могли пом'якшити його вплив на аудиторію: *«можливо», «на мою думку», «мені здається», «ймовірно»* тощо.

Об'єктивною та актуальною підставою для критичного ставлення ведучих до висловлювань О. Бондаренко мало б стати вищезазначене рішення Конституційного Суду України, у якому розглядалися питання, дотичні до тих, які були порушені під час трансляції передачі «Важливе» на телеканалі «НАШ»: щодо «дискримінації російськомовних громадян» у контексті українського законодавства, «виключення» російської мови з низки сфер життя в Україні, наслідком чого є «порушення вільного розвитку та використання російської мови в Україні», «порушення» прав і свобод корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, зокрема найбільшої етнічної меншини в

Україні - росіян», «надання переваг та привілеїв» та «обмеження прав інших», маючи на увазі саме російську мову.

У своєму рішенні Конституційний Суд України надав правові відповіді на питання функціонування та статусу української мови як державної, мов національних меншин, зокрема російської, корінних народів України, англійської та офіційних мов Європейського Союзу. Судом повністю було спростовано твердження про дискримінацію російської мови в Україні, порушення прав «російськомовного населення» в Україні тощо. Було визначено, що статус державної мови, крім культурного та комунікативного значення, визнає за українською мовою невіддільний атрибут української державності, загроза українській мові рівнозначна загрозі національній безпеці України, існуванню української нації та її держави.

Відповідно до наведеного вище рішення Конституційного Суду України «поряд із Державним Прапором України, Державним Гербом та Державним Гімном України українська мова є невіддільним атрибутом Української держави. Тому будь-які прояви зневаги до державної мови слід розцінювати як такі, що ганьблять саму державу, а отже, є недопустимими. Публічний глуз над українською мовою або її умисна дискредитація є зазіханням на конституційний лад України, образою національної гідності її громадян, що має бути переслідуючим за законом», державна мова є елементом конституційного ладу держави, тому загроза українській мові рівнозначна є загрозою національній безпеці.

«Володіти українською мовою як мовою свого громадянства є обов'язок кожного громадянина України. При цьому кожен громадянин України є вільним у виборі мови або мов для приватного спілкування. Вільне опанування всіма громадянами України мовою свого громадянства є запорукою єдності й стабільності суспільства, міжетнічної злагоди в ньому, ефективного функціонування держави, позитивного її сприйняття власними громадянами й міжнародною спільнотою як повновартісного й демократичного суб'єкта», українська мова є лінгвальним інтегратором суспільства, засобом міжнародного (міжетнічного) порозуміння в українському суспільстві.

Порядок застосування мов корінних народів України та мов, що мають юридичний статус мов національних меншин України, держава визначає законом. Російська мова є мовою однієї з національних меншин, які проживають в Україні: «На сьогодні російська мова в Україні внаслідок панування упродовж кількох століть залишається найуживанішою мовою національних меншин. Немає підстав вважати російську мову zagrożеною. Обсяг реального використання російської мови в Україні за багатьма показниками є рівним або навіть вищим від обсягів використання державної мови, що може зумовити витіснення української мови на функційну периферію. На рівні державної політики, що її законодавець визначив Законом, можливості реалізації мовних прав росіянами як національною меншиною ніяк не обмежено, зміст та обсяг таких прав не звужено. У світлі принципу рівноправності й недискримінації більш сприятливе ставлення до російської мови означало б створення для цієї мови привілеїв порівняно з іншими мовами національних меншин».

Застосування мов національних меншин має бути пропорційним до застосування української мови. Необхідно забезпечувати застосування та функціонування мовам національних меншин, але без шкоди для застосування української мови як державної.

Конституційним Судом України було визначено, що «Україна є унітарною державою, в якій немає об'єктивних передумов для запровадження офіційної двомовності. Тому пропаганда або інша практична діяльність, спрямована на юридичне запровадження в Україні другої державної мови, фактичне насаджування українсько-російської двомовності в будь-якій ділянці публічного спілкування, є несумісними з конституційно визначеним статусом української мови як державної». Часто вимоги двомовності в Україні означають обов'язок знати російську мову і не мати обов'язку знати українську.

Крім трактування терміну «російськомовні громадяни», про що було зазначено вище, Конституційний Суд України зазначив: «твердження авторів клопотання про те, що за Законом «російська мова на законодавчому рівні повністю виключається» з розгалуженої низки сфер публічного життя (як-от: трудові відносини, освіта, наука, культура, телебачення і радіомовлення, друковані засоби масової інформації, книговидавництва та книгорозповсюдження, користувацькі інтерфейси комп'ютерних програм та вебсайтів, публічні заходи, обслуговування споживачів, спорт, телекомунікації та поштовий зв'язок, діловодство, документообіг, листування «та інші сфери життя громадян»), не дістало підтвердження при аналізі Конституційним Судом України тексту Закону, а тому не відповідає дійсності. Закон не містить жодних імперативних заборон щодо використання російської мови. До того ж низка статей Закону допускає поряд із українською мовою як державною недискримінаційне використання російської мови в багатьох випадках. Так, стаття 20 Закону визначає, коли у сфері трудових відносин може застосовуватись інша мова, ніж державна (що не виключає можливості застосування й російської мови); у сфері освіти стаття 21 Закону гарантує право навчання мовою відповідної національної меншини (отже, й російською) в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, а також право на вивчення мови відповідної національної меншини (отже, й російської) у комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства та можливість вивчення мови національної меншини (отже, й російської) здобувачами, за їхнім бажанням, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти; у сфері науки стаття 22 Закону допускає можливість публікувати в міжнародних фахових виданнях наукові статті будь-якою мовою (отже, й російською); у сфері культури стаття 23 Закону допускає можливість застосування інших мов, ніж державна (така можливість поширюється й на російську мову); у сфері телебачення й радіомовлення стаття 24 Закону допускає застосування мов національних меншин (отже, й російської); у сфері книговидавництва та книгорозповсюдження стаття 26 Закону допускає виготовлення й розповсюдження видавничої продукції мовами національних меншин (отже, й російською); у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та вебсайтів стаття 27 Закону допускає можливість виконання версій інтернет-

представництв іншими мовами, ніж державною (отже, й російською); у сфері публічних заходів стаття 29 Закону допускає можливість застосування іншої мови, ніж державна, зокрема мов національних меншин (отже, й російської); у сфері обслуговування споживачів стаття 30 Закону допускає застосування інших мов, ніж державна (що не виключає можливості застосування російської мови); у сфері спорту відповідно до статті 34 Закону можуть застосовуватися інші мови, ніж державна (що не виключає можливості застосування й російської мови); у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку стаття 35 Закону допускає можливість застосування інших мов, ніж державна (що не виключає можливості застосування й російської мови); у сфері звернень до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб стаття 38 Закону допускає можливість виконання звернень іншими мовами, ніж державна (що не виключає можливості застосування російської мови). Зміну обсягу функційного поля російської мови шляхом його звуження порівняно з попереднім станом, що відбувається як об'єктивний процес унаслідок визначеного Конституцією України іншого функційного статусу цієї мови, не можна вважати її повним виключенням із мовного життя соціуму, а відповідно - підставою для твердження про порушення її «вільного розвитку, використання й захисту».

Пряма трансляція передачі «Важливе» відбулась 28.07.2021, через 14 днів після прийняття рішення Конституційного Суду України, тому керівництво телерадіокомпанії, творчі працівники, ведучі передачі об'єктивно мали можливість ознайомитись із загальними положеннями, аргументацією та висновками, які містяться у рішенні Суду.

Про зазначене рішення Конституційного Суду України, яке мало вагоме суспільне значення у контексті зазначеної теми, не було згадано протягом всієї передачі, незважаючи на те, що аргументи О. Бондаренко були, по суті, аналогічними з тими, які було у правовій площині спростовано Судом, тому їх обговорення могло збалансувати та раціоналізувати висловлювання гості передачі.

Отже, висловлювання О. Бондаренко, які поширювалися в ефірі ліцензіата в передачі «Важливе», та невжиття працівниками ТОВ «НАШ 365», м. Київ, належних заходів щодо припинення в прямому ефірі та у повторях ефіру поширення висловлювань, що мають ознаки розпалення ворожнечі та необ'єктивної інформації, може розцінюватися як свідоме викривлення дійсності та надання можливості інтерв'юєру маніпулювати аудиторією, що суперечить стандартам журналістики, або ж може бути ознакою замовлення цього матеріалу, та/або свідомого наміру телерадіокомпанії формувати відповідний напрямок власної редакційної політики.

Звинувачення, що містяться у листі-поясненні ліцензіата, зокрема, щодо здійснення Національною радою цензури та незаконного втручання в журналістську діяльність, є безпідставними, оскільки відповідно до статті 24 Закону України «Про інформацію» «будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі

тиражуванню або поширенню інформації» Національною радою або її уповноваженими особами не здійснювалися. Ознаки порушення чинного законодавства ліцензіатом Національна рада зафіксувала вже після виходу в ефір передачі «Важливе».

Запрошуючи О. Бондаренко до участі у передачі, керівництво та журналісти мали б враховувати відповідний соціально-політичний контекст, натомість зазначеній політичині було надано майданчик для поширення упередженої необ'єктивної інформації, мови ворожнечі, наративів кремлівської пропаганди, що дає підстави стверджувати про умисний та свідомий характер організації трансляції на телеканалі «НАШ» передачі «Важливе» за участю О. Бондаренко.

Повторна трансляція запису передачі передбачає можливість перевірки достовірності поширеної інформації, обов'язок творчих працівників перевіряти достовірність і об'єктивність поширюваної інформації, не допускати поширення інформації, яка має ознаки розпалення ворожнечі.

Семикратний повторний показ в ефірі передачі «Важливе» покладає відповідальність на керівників та працівників ТОВ «НАШ 365», м. Київ, за поширення інформації з ознаками порушення чинного законодавства, що є, зокрема, невиконанням вимог Закону України «Про телебачення і радіомовлення»:

- частини першої статті 71 «Відповідальність за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення несуть телерадіоорганізації, провайдери програмної послуги, їх керівники та працівники, інші суб'єкти господарської діяльності, посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Винні в порушеннях несуть цивільно-правову, адміністративну і кримінальну відповідальність згідно із законодавством України»;

- частини шостої статті 6 «Відповідальність за зміст програм та передач несе керівник телерадіоорганізації або автор (автори) програми та/чи передачі»;

- частини шостої статті 43 «Керівник телерадіоорганізації або уповноважена ним особа дає дозвіл на випуск телерадіопередач чи програм і несе особисту відповідальність за їх зміст та якість»;

- пункту в) частини першої статті 60 «Творчий працівник телерадіоорганізації зобов'язаний не допускати поширення інформації, передбаченої частиною другою статті 6 цього Закону»;

- пункту а) частини першої статті 59 «Телерадіоорганізація зобов'язана дотримуватися законодавства України та вимог ліцензії».

Рівень деструктивного впливу публічного виступу О. Бондаренко на глядацьку аудиторію є значним, оскільки промова політичині транслювалась в ефірі телеканалу «НАШ», який здійснює телевізійне супутникове мовлення у некодованому вигляді та покриває сигналом значну територію не тільки України, але й країн Європи, європейську частину Російської Федерації, програма ретранслюється провайдерами програмної послуги по всій території України, що робить телеканал та будь-який мовленнєвий акт, поширений у програмі, загальнодоступним для багатомільйонної аудиторії, яка на цій території мешкає.

А відтак вплив публічного виступу О. Бондаренко, який містить розпалення національної ворожнечі, на телевізійну аудиторію може бути цілком прогнозованим та більш значним, ніж подібні висловлювання непублічних осіб.

Отже, перевіркою встановлено наявність порушення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, під час трансляції 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021 передачі «Важливе» (ведучі: Артем Нікіфоров та Ангеліна Пичик; учасник передачі: Олена Бондаренко) в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ (ліцензія на мовлення НР № 01544-м від 08.11.2019), вимог Закону України «Про телебачення і радіомовлення»:

– абзацу четвертого частини другої статті 6 (Не допускається використання телерадіоорганізацій для розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті);

– пунктів а) та в) частини першої статті 59 (Телерадіоорганізація зобов'язана: дотримуватися законодавства України та вимог ліцензії; поширювати об'єктивну інформацію).

Факти публічних висловлювань в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ, з ознаками мови ворожнечі були неодноразово зафіксовані Національною радою, у зв'язку з чим регулятором були ухвалені рішення про застосування санкції «стягнення штрафу», зокрема:

1) Рішенням Національної ради від 28.04.2021 № 483 «Про результати позапланової безвизної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ (НР № 01544-м від 08.11.2019, супутникове мовлення, логотип: «НАШ», Акт перевірки № 10 від 15.01.2021)» визнано порушення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, вимог частини першої статті 28 Закону України «Про інформацію», абзаців третього та четвертого частини другої статті 6, пунктів а) та в) частини першої статті 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Пунктом другим рішення від 28.04.2021 № 483 ліцензіату оголошено попередження за порушення пунктів а) та в) частини першої статті 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Пунктом третім рішення від 28.04.2021 № 483 визнано наявність закликів до насильницької зміни конституційного ладу України, закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті у висловлюваннях, які були поширені в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

Пунктом четвертим рішення від 28.04.2021 № 483 до ТОВ «НАШ 365», м. Київ, застосовано санкцію «стягнення штрафу» у розмірі, розрахованому від розміру ліцензійного збору, нарахованого ліцензіату за видачу ліцензії, не враховуючи умов (зменшення/збільшення), згідно з додатком до рішення (розраховано управлінням фінансової та бухгалтерської служби):

25 % (114 067,50 грн (сто чотирнадцять тисяч шістдесят сім гривень 50 копійок)) – за вчинення порушень, передбачених частиною восьмою статті 72 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (заклики до насильницької зміни конституційного ладу України, заклики до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті).

2) Рішенням Національної ради від 28.04.2021 № 484 «Про результати позапланової безвійзної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ (НР № 01544-м від 08.11.2019, супутникове мовлення, логотип: «НАШ», Акт перевірки № 18 від 28.01.2021)» визнано порушення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, вимог абзацу четвертого частини другої статті 6 та пункту а) частини першої статті 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Пунктом другим рішення від 28.04.2021 № 484 визнано наявність закликів до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті у висловлюваннях, які були поширені в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

Пунктом третім рішення від 28.04.2021 № 484 до ТОВ «НАШ 365», м. Київ, застосовано санкцію «стягнення штрафу» у розмірі, розрахованому від розміру ліцензійного збору, нарахованого ліцензіату за видачу ліцензії, не враховуючи умов (зменшення/збільшення), згідно з додатком до рішення (розраховано управлінням фінансової та бухгалтерської служби):

25 % (114 067,50 грн (сто чотирнадцять тисяч шістдесят сім гривень 50 копійок)) – за вчинення порушень, передбачених частиною восьмою статті 72 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (заклики до розв'язування агресивної війни або її пропаганди та/або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті).

Відтак результати позапланової безвійзної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ, свідчать про те, що після застосування санкцій у вигляді «стягнення штрафу» порушення абзацу четвертого частини другої статті 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» усунуті не були.

Відповідно до частини тринадцятої статті 72 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», якщо порушення не були усунені після застосування санкції у вигляді стягнення штрафу, Національна рада звертається до суду з позовом про анулювання ліцензії на мовлення телерадіоорганізації або анулювання ліцензії провайдера програмної послуги.

Розглянувши Акт № 176 від 17.09.2021 позапланової безвійзної перевірки ТОВ «НАШ 365», м. Київ, керуючись абзацом четвертим частини другої статті 6, частиною п'ятою статті 37, пунктами а), б) та в) частини першої статті 59, частиною першою статті 70, частинами першою, другою, п'ятою, шостою, тринадцятою статті 72, частинами першою та другою статті 73, частиною першою статті 74 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», статтею 13 та частиною другою статті 24 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», Національна рада

ВИРІШИЛА:

1. Визнати порушення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, абзацу четвертого частини другої статті 6, пунктів а) та в) частини першої статті 59 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

2. Визнати наявність розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті у висловлюваннях, які були поширені в ефірі ТОВ «НАШ 365», м. Київ, 28.07.2021, 29.07.2021, 31.07.2021, 01.08.2021, 02.08.2021.

3. Визнати факт неусунення ТОВ «НАШ 365», м. Київ, порушення абзацу четвертого частини другої статті 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» після застосування санкцій у вигляді «стягнення штрафу» рішеннями від 28.04.2021 № 483, від 28.04.2021 № 484.

4. Керуючись частиною тринадцятою статті 72 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», звернутися до суду з позовом про анулювання ліцензії на мовлення НР № 01544-м від 08.11.2019 телерадіоорганізації ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

5. Zobov'язати ліцензіата ТОВ «НАШ 365», м. Київ, з дня набрання чинності цим рішенням привести свою діяльність у відповідність до вимог чинного законодавства.

6. Копію цього рішення надіслати ліцензіату ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

7. Копію цього рішення долучити до ліцензійної справи ТОВ «НАШ 365», м. Київ.

8. Виконання цього рішення покласти на управління представників Національної ради, управління контролю та аналізу телерадіомовлення, управління ліцензування, юридичне управління.

9. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Національної ради М. Онопрієнка.

Голова

/підпис/

Ольга ГЕРАСИМ'ЮК

Відповідальний секретар

/підпис/

Юрій ЗІНЕВИЧ